

BARWNIKI I PIGMENTY	N O R M A B R A N Ź O W A	BN-90
	Barwniki syntenowe do druku Metody badań	6041-59
		Grupa katalogowa 1029

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są metody badań barwników syntenowych do drukowania wyrobów z włókien poliestrowych, poliamidowych i octanowych.

1.2. Rodzaje badań

- oznaczanie koncentracji,
- oznaczanie odcienia barwy,
- oznaczanie rozdrobnienia,
- oznaczanie pylistości,
- oznaczanie trwałości na wodę,
- oznaczanie trwałości na wodę morską,
- oznaczanie trwałości na pranie w temperaturze 40 i 60°C,
- oznaczanie trwałości na pot,
- oznaczanie trwałości na rozpuszczalniki organiczne,
- oznaczanie trwałości na obróbkę termiczną,
- oznaczanie trwałości na tarcie suche i mokre,
- oznaczanie trwałości na światło sztuczne.

2. METODY BADAŃ

2.1. Oznaczanie koncentracji

2.1.1. Zasada metody polega na wykonaniu druków równoległe na jednym przegrodzonym wałku drukarskim lub szablonie, farbami drukarskimi zawierającymi barwnik badany i wzorcowy tej samej marki.

Druki wykonuje się w dwóch intensywnościach: podstawowej i rozjaśnionej.

2.1.2. Aparatura i materiały

- Urządzenie do druku maszynowego wałowego — rotacyjnego lub filmowego.
- Mieszadło elektryczne o prędkości obrotowej około 2000 obr/min.
- Parownik laboratoryjny lub produkcyjny ciśnieniowy, umożliwiający parowanie w temperaturze 102°C do 130°C.
- Dogrzewacz.

2.1.3. Odczynniki i roztwory

- Mocznik.

- Niejonowy środek piorący, np. Rokafenol N-8 lub inny o podobnym działaniu.

- Nitrol S lub inny środek o podobnym działaniu.

- Podsiarczyn sodowy bezwodny techniczny wg PN-72/C-84122.

- Wodorotlenek sodowy.

- Zagęstnik z grupy pochodnych mączki chleba świętojańskiego, np. Indalca PA-3, Printex Zeta lub pochodne mączki pszennej alginiany sodowe o małej lepkości, guma arabska lub krystaliczna.

2.1.4. Przygotowanie zagęszczenia. Do naczynia zawierającego 900 ml wody destylowanej o temperaturze około 40°C wsypywać powoli przy ciągłym mieszaniu 100 g zagęstnika (2.1f). Całość mieszać w ciągu 2-3 h do całkowitego spęcznienia i uzyskania jednolitej masy, po czym pozostawić do następnego dnia.

2.1.5. Przygotowanie farby drukarskiej podstawowej. Farbę drukarską z barwnika badanego przygotować w następujący sposób: Do zlewki pojemności 250 ml, uprzednio wysuszonej i zważonej z dokładnością do 0,01 g, odważyć z tą samą dokładnością:

— barwnik badany — zgodnie z tablicą kol. 5, 6, 7 (w zależności od koloru barwnika i rodzaju włókna),

2 g Nitrolu S (2.1.3c),

60 g wody destylowanej,

110 g zagęszczenia (2.1.4).

Całość wymieszać na jednorodną mieszaninę w zależności od uzyskanej konsystencji i dodać:

$\frac{x \text{ g wody lub zagęszczenia i dokładnie wymieszać}}{200 \text{ g}}$

W analogiczny sposób przygotować farbę z barwnikiem wzorcowym.

2.1.6. Przygotowanie farby drukarskiej rozjaśnionej. Do zlewki pojemności 250 ml, uprzednio wysuszonej i zważonej z dokładnością do 0,01 g, odważyć z tą samą dokładnością 50 g farby podstawowej z barwnika badanego (2.1.5). Dodać 1 g Nitrolu S i 100 g zagęszczenia (2.1.4). Całość wymieszać na jednorodną mieszaninę, w zależności od uzyskanej konsystencji, dodać odpowiednią ilość wody destylowanej lub zagęszczenia, dokładnie wymieszać i uzupełnić do 200 g.

Zgłoszona przez Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Barwników ORGANIKA
Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Chemii Przemysłowej dnia 27 kwietnia 1990 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1991 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 9/1990, poz. 21)

Kolor barwnika	Ilość barwnika					
	w farbie drukarskiej podstawowej g/kg			odważona do sporządzenia farby drukarskiej podstawowej, g		
	poli-ester	polia-mid	octan	poli-ester	polia-mid	octan
1	2	3	4	5	6	7
Żółcienie	30	5	30	6	1	6
Granaty, czernie	60	—	60	12	—	12
Pozostałe kolory	25	4	25	5	0,8	5

2.1.7. Tkanina do drukowania. Do druku należy przeznaczyć tkaninę lub dzianinę:

— z włókna poliestrowego — tkaninę z jedwabiu gładkiego lub teksturowanego lub dzianinę z jedwabiu teksturowanego (bistor) z włókna poliamidowego — dzianinę z jedwabiu gładkiego (typu koszulówka) lub dzianinę teksturowaną (typu Elastil) stabilizowane,
— z włókien octanowych — tkaniny gładkie.

2.1.8. Wykonanie druków. Próbkę tkaniny lub dzianiny wg 2.1.7 drukować parami jednocześnie za pomocą farb podstawowych przygotowanych wg 2.1.5 z barwników badanego i wzorcowego na jednym przegrodzonym wałku drukarskim lub szablonie drukarskim (2.1.2a), po czym wydruki wysuszyć w temperaturze około 70°C.

W analogiczny sposób wykonać wydruki farbami rozjaśnionymi przygotowanymi wg 2.1.6.

2.1.9. Utrwalanie wydruków. W zależności od rodzaju włókna, utrwalanie wydruków należy wykonać przez parowanie lub dogrzewanie.

a) Wydruki na włóknach poliestrowym i 3-octanowym należy

— parować pod ciśnieniem 1,5 ÷ 2,0 at w ciągu 30-15 min,
— parować w temperaturze 160 ÷ 180°C w ciągu 8-4 min.

b) Wydruki na włóknie 3-octanowym należy dogrzewać w temperaturze 180 ÷ 200°C w ciągu 60-45 s.

Dla druków utrwalanych przez dogrzewanie należy dodać mocznik w ilości 100 g/kg farby drukarskiej.

c) Wydruki na włóknach poliamidowym i 2 1/2-octanowym należy parować w temperaturze 102 ÷ 104°C w ciągu 45-30 min.

2.1.10. Pranie wydruków. Utrwalone wydruki (2.1.9a), b) lub c) należy:

— płukać w wodzie zimnej w ciągu około 15 min (do bezbarwnej kąpeli),
— prać w kąpeli zawierającej 2 g/l Rokafenolu N-8, w temperaturze 40 ÷ 50°C w ciągu około 10 min,
— płukać w ciepłej wodzie (60°C),
— płukać w zimnej wodzie (bieżącej),
— suszyć w temperaturze około 70°C.

2.1.11. Obróbka redukcyjna. W celu podwyższenia odporności wydruków na włóknie poliestrowym (szczególnie na tarcie) należy przeprowadzić dodatkowo obróbkę redukcyjną w kąpeli o składzie:

4 g/l wodorotlenku sodowego cz., roztworu 32% (m/m),

2 g/l podsiarczynu sodowego (hydrosulfit skonc.),
1 g/l niejonowego środka piorącego (np. Rokafenol 018) i temperaturze 60 ÷ 70°C w ciągu 20 min.

Stosunek kąpeli do masy włókna 1:40. Następnie próbki płukać w ciepłej wodzie, potem zimnej do uzyskania bezbarwnej wody płuczającej i suszyć w temperaturze około 70°C.

2.1.12. Ocena wyników. Koncentrację określić przez porównanie intensywności barwy wydruków wykonanych farbami podstawowymi z barwnikiem badanym i wzorcowym, po czym farbami rozjaśnionymi. Porównanie przeprowadzić nie uzbrojonym okiem w rozproszonym świetle dziennym lub stosując urządzenie do otrzymywania sztucznego światła dziennego wg PN-68/N-02310.

W przypadku stwierdzenia niezgodności intensywności barwy porównywanych wydruków, należy powtórzyć drukowanie ze zmniejszoną lub zwiększoną o 5, 10, 15% itd. ilością barwnika wzorcowego.

Koncentrację barwnika badanego (X) w stosunku do wzorcowego obliczyć w procentach wg wzoru

$$X = \frac{m_1}{m} \cdot 100$$

w którym:

m — masa barwnika badanego, g,

m₁ — masa barwnika wzorcowego dająca wydruk zgodny pod względem intensywności z wydrukiem badanym, g.

Do oceny różnicy barwy porównywanych barwników dopuszcza się pomiar wydruków w świetle odbitym, na urządzeniach przeznaczonych do oznaczania składowych trójchromatycznych X, Y, Z.

2.2. Oznaczanie odcienia. Odcień barwnika badanego określić przez porównanie wydruków wykonanych (2.1) barwnikiem badanym i wzorcowym o zgodnej intensywności barwy.

Porównanie przeprowadzić nie uzbrojonym okiem w rozproszonym świetle dziennym, stosując urządzenie do otrzymywania sztucznego światła dziennego wg PN-68/N-02310.

W przypadku stwierdzenia niezgodności odcienia, należy podać charakterystykę słowną tej niezgodności, np. czerwiejszy, tępszy, żywszy.

2.3. Oznaczanie rozdrobnienia wykonać wg BN-83/6041-07/04 p. 2.2 — metodą mikroskopową.

Dopuszcza się oznaczanie rozdrobnienia metodą rozplywu kropli na bibule wg BN-83/6041-07/04 p. 2.3.

2.4. Oznaczanie pylistości wykonać wg BN-83/6041-27 p. 2.5 — metoda A.

2.5. Oznaczanie trwałości na wodę wykonać wg PN-63/P-04910 na wydrukach przygotowanych wg 2.1 o intensywności 1/1 kolekcji pomocniczej.

2.6. Oznaczanie trwałości na wodę morską wykonać wg PN-89/P-49111 na wydrukach jak w 2.5.

2.7. Oznaczanie trwałości na pranie w temperaturze 40° i 60°C wykonać wg PN-87/P-04912 na wydrukach jak w 2.5.

2.8. Oznaczanie trwałości na rozpuszczalniki organiczne wykonać wg PN-73/P-04923 na wydrukach jak w 2.5.

2.9. Oznaczanie trwałości na pot — wykonać wg PN-71/P-04913 na wydrukach jak w 2.5.

2.10. Oznaczanie trwałości na obróbkę termiczną wykonać wg PN-74/P-04941 na wydrukach jak w 2.5.

2.11. Oznaczanie trwałości na tarcie suche i mokre wykonać wg PN-87/P-04908 na wydrukach jak w 2.5.

2.12. Oznaczanie trwałości na światło sztuczne wykonać wg PN-89/P-04943 na wydrukach jak w 2.5.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Barwników ORGANIKA.

2. Normy związane

PN-72/C-84122 Podsiarczyn sodowy bezwodny techniczny

PN-68/N-02310 Iluminanty i źródła sztucznego światła dziennego

PN-87/P-04908 Metody badań wyrobów włókienniczych. Wyznaczanie odporności wybarwień na tarcie

PN-63/P-04910 Metody badań wyrobów włókienniczych. Wyznaczanie odporności wybarwień na wodę

PN-89/P-04911 Tekstylija. Wyznaczanie odporności wybarwień na wodę morską

PN-87/P-04912 Metody badań wyrobów włókienniczych. Wyznaczanie odporności wybarwień na pranie

PN-71/P-04913 Metody badań wyrobów włókienniczych. Wyznaczanie odporności wybarwień na pot

PN-73/P-04923 Metody badań wyrobów włókienniczych. Wyznaczanie odporności wybarwień na rozpuszczalniki organiczne

PN-74/P-04941 Metody badań wyrobów włókienniczych. Wyznaczanie odporności wybarwień na suchą obróbkę termiczną

PN-89/P-04943 Tekstylija. Wyznaczanie odporności wybarwień na światło sztuczne (lampa ksenonowa)

BN-83/6041-07/04 Barwniki syntenowe. Oznaczanie rozdrobnienia i trwałości dyspersji

BN-83/6041-27 Barwniki polanowe do barwienia. Metody badań

3. Autorzy projektu normy — inż. Jadwiga Pliszkiwicz, mgr inż. Alicja Graczyk.